

Lezárult a felnőttképzési kutatás

Kutasi Csaba

2009. december 10–11-én a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézetben került sor „Az MPA képzési alaprész központi keretéből finanszírozott szak- és felnőttképzési kutatások” eddig lezárult témáit ismertető és összegző konferenciára. Egyesületünk a rendezvény második napján, az ágazati szakképzés témakörben számolt be „A textil- minden téma után, textilruházati és tisztítóipari ill. bőr- és cipőipari szakágazatokban a felnőttképzési igények felmérése, különös tekintettel a távoktató programokra” c. kutatásról.

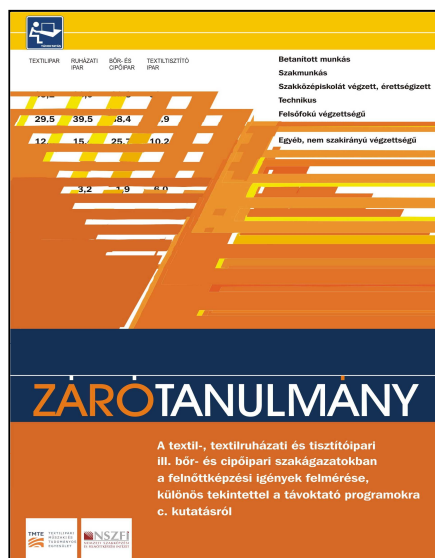
A dr. Zachár Lászlónak, a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet (NSZFI) főigazgató-helyettesének elnökletével lebonyolított rendezvény bevezető előadását dr. Benedek András, az NSZFI Kutatási Tanács elnöke tartotta „A szak- és felnőttképzés aktuális kutatási irányai” címmel. Ezt követően öt témakörben hangzottak el előadások a megvalósult kutatásokról. A „Felnőttképzés”, „Esettanulmányok”, „Felsőfokú szakképzés”, „Szakképzés és gazdaság” és „Ágazati szakképzés” témakörökben összesen 18 ismertetőre került sor, amelyek többek között a felnőttképzési intézmények hatékonyságáról, a szakképzési klaszter kialakításáról, életút elemzésekről, a felsőfokú szakképzésekről szóltak. Hasonlóan szó esett az innovációs eredményekkel kapcsolatos ismeretek OKJ-be kerüléséről, a pályorientáció szerepéről, a számítástechnikával támogatott szakképzésről. Minden téma után panelvita következett.

Az „Ágazati szakképzés” témakörben a BKIK kutatásvezetője „Kézművesek – mesterek – képzőmesterek – mesteri képzések” c. előadásában a kézműves jellegű „textiles és ruhás” szakmák sorsával is foglalkozott. Szintén e témakörben a Textilipari Tudományos és Műszaki Egyesület által végzett, „A textilruházati és tisztítóipari ill. bőr- és cipőipari szakágazatokban a felnőttképzési igények felmérése, különös tekintettel a távoktató programokra” c. kutatást Kutasi Csaba ismertette. Beszámolt a kutatás menetéről, a főbb megállapításokról és az ebből eredő feladatokról.

A kétnapos konferencia dr. Zachár László NSZFI főigazgató-helyettes záró konklúziójával fejeződött be. A 330 millió Ft-os pályázati támogatással megvalósult 25 kutatás eredményes volt. A kutatások a szak- és felnőttképzés fejlesztéséhez szükséges döntések előkészítését, az egyes területekre irányuló intézkedések megtervezését ill. a szakemberek közötti tapasztaltcsereket egyértelműen elősegítették.

A TMTE által feldolgozott témakör

„A textil-, textilruházati és tisztítóipari ill. bőr- és cipőipari szakágazatokban a felnőttképzési igények felmérése, különös tekintettel a távoktató programokra” c. kutatásról.

nyek felmérése, különös tekintettel a távoktató programokra” c. kutatásról a következők szerint számoltunk be a konferencián:

Egyesületünk 2008 nyaratól 2009 október végéig tartó kutatómunkája sikeresen lezárult. Kutatásunk célja a textil- és textilruházati, ill. bőr és cipőipari, valamint a textiltisztító ipari gyártási ágazatokban a munkaerő-piaci felnőttképzési igények jobb megismerése, valamint az igények kielégítését leginkább szolgáló távoktató programok tartalmi és módszertani fejlesztéséhez a szükséges feltételek meghatározása volt. A szakember ellátottság helyzetének javításával az ágazatok foglalkoztató képessége megtartható, ami számszerűen mintegy hetvenezer

munkahely megőrzését jelenti. A Textilipari Műszaki és Tudományos Egyesület szakértőin kívül a Textiltisztító Egyesület, a Bőr-, Cipőipari és Bőrfeldolgozó Tudományos Egyesület ill. a Bőr- és Cipőipari Egyesület szakemberei is részt vettek a kutatási munkában.

A könnyűipari ágazatok szakképzés fejlesztési irányainak meghatározása során egyaránt figyelembe kell venni európai innovációs trendeket és az iparág hagyományos szerepének társadalmi hatásait. A textil-, ruha-, bőr- és cipőipari, valamint a textiltisztító ágazatok vállalkozásainak nap, mint nap meg kell küzdeniük termékeik, szolgáltatásaik eladhatóságáért a hazai vagy nemzetközi piacokon, ezért a termelési értéklánc minden fázisában meg kell újítaniuk a gyártástechnológiai eljárásokat, fejleszteniük kell a szolgáltatások színvonalát. A szakmák globális fejlődésével való lépéstartás, a termékszerkezet korszerűsítése és a piaci igényekre való gyors reagálás mind a divatorientált, mind a műszaki célú termékeket gyártó, forgalmazó vállalkozásokat és szakembereiket érinti, új kihívások elé állítja. A munkahelyek megtartása érdekében – a munkaerő flexibilitási képességét is szem előtt tartva – a munkaadók, a munkavállalók és a szakirányú felnőttképzők szoros együttműködése szükséges. A tanulmány a fenti szempontokat is figyelembe véve készült és keres megoldásokat.

A kutatás főbb szakaszai

1. Az első és időráfordításban leghosszabb, mintegy fél éves **helyzetfeltáró és adatgyűjtő szakasz** a képzési igények feltárására és elemzésre adott lehetőséget. Közel 900 elektronikus és postai úton elért vállalkozás köréből szakértői csoportmunkában választottuk ki azt az egyenként megkeresett 134 vállalkozást. Így elemzésünk a vizsgált ágazatokban összesen több mint 14 000 fő foglalkoztatottra terjedt ki. A szükséges információk bekérése – előzetesen vállalati humánerőforrás-vezetőkkel egyeztetett, kérdőív alapján történt. A felmérési adatok, információk feldolgozásával és elem-

zésével a számszerűsíthető adatokon kívül információkat és javaslatokat kaptunk a vállalkozások fejlesztési céljairól, a humán erőforrás fejlesztéshez kapcsolódó elvárásairól. A helyzetelemzéshez a jelentősebb vállalkozások vezetőivel folytatott mélyinterjúk is hozzájárultak.

A adatfeldolgozás alapján többek között ismertté vált, hogy

- a válaszadó vállalkozások dolgozóinak mintegy **37 %-a betanított munkás**, nem rendelkezik a profilba vágó szakképesítéssel;

- a **számítógép kezelési készséggel** kapcsolatban megállapítható, hogy a szakirányú képzettséggel nem rendelkezők kb. 20 %-a, a szakmunkások kb. 17 %-a, a szakközépiskolát végzettek és technikusok kb. 43 %-a, a felsőfokú végzettségük 100%-a, az egyéb képzettségük kb. 25 %-a rendelkezik a szükséges kezelési ismeretekkel;

- a legalább egy **idegen nyelvet beszélők** részarányára jellemző, hogy a szakirányú képzettséggel nem rendelkezők 3,1 %-a, a szakmunkások 2,1 %-a, a szakközépiskolát végzettek és technikusok 10,4 %-a, a felsőfokú végzettségük 69,6 %-a, az egyéb képzettségük 3,6 %-a rendelkezik nyelvtudással;

- a **képzési szakanyag igényeknél** a megkérdezett vállalkozások a 25,5 %-25,5 %-a hazai szakkönyveket ill. digitális tananyagokat szorgalmazza, a külföldi szakkönyvek tekintetében a felmerésben résztvevő vállalkozások 4,3 %-a fogalmazott meg igényt. 21,3 %-uk a szakágazati tudományos egyesületek és egyéb szakmai tömörülések ill. érdekképviseleti szervezetek által készített nyomtatott jegyzeteket tartja fontosnak (15,9 %-uk ugyanezek digitalizált kiadványait igényli), a válaszadók 7,5 %-a külföldi eredetű digitalizált oktatási segédletet helyezi előtérbe;

- a **szakképzési hozzájárulásból** saját munkaerő képzésére a 91 cégnél összesen 26 909 ezer Ft-ot költöttek. A szakágazatokat tekintve, ebből 55,8% a textilruházati-iparban, 26,9 % a bőr- és cipőiparban, 10,8 % a textiliparban és 6,5 % a tisztítóiparban került felhasználásra;

- a **felnőttképzések lebonyolítását** tekintve megállapítható, hogy a felmérésben résztvevő vállalkozások 47,5 %-a a munkaidőn belüli képzést tartja megfelelőnek, 41,3 %-uk a munkaidő utáni képzést tartja előnyösnek (a válaszadók 11,2 %-a részesíti előnyben a pihenőnapon lebonyolított oktatásokat);

- a felmérésben résztvevő dolgozók közel 7 %-a vett részt felnőttképzésen az elmúlt két évben.

2. A kutatás második szakaszában műhelymunka jelleggel két szakágazati workshopot rendeztünk, amelyekkel az volt a célunk, hogy a kutatáshoz kapcsolódó szakképzés fejlesztés aktuális információit széles körben eljuttassuk a vállalkozásokhoz, és az érdekeltekkel közvetlen eszmecsere keretében felszínre hozzuk a kutatást segítő véleményeket, javaslatokat.

Az **első workshopon** a munkahelyek megőrzéséhez és a piaci igényekhez alkalmazkodó képzési és támogatási lehetőségek bemutatására összpontosítottunk, ismertettük az ágazati érdekegyeztetés nemzetközi tapasztalatait és hazai lehetőségeit. Rámutattunk arra, hogy az iparág jövőbeni fenntartható működésének feltétele egy átfogó, innovatív szemléletváltás, amelynek végbe kell mennie az iskolarendszerű szakképzéstől kezdve az iparági szerkezetváltáson át az ágazatok társadalmi megítélésének javításáig.

A **második workshop** az internetes interaktív tanulás, tanulósszervezés gyakorlati bemutatására irányult, amellyel az volt a célunk, hogy az ágazati felnőttképzés fejlesztési irányokkal összhangban álló távoktatási módszertani útmutatót adjunk az ágazat vállalkozásainak és elindítsuk a közös gondolkodást a hatékony és újszerű infokommunikációs módszerek befogadásának elősegítésére.

3. A kutatási program harmadik szakaszát képezte egy **kísérleti távoktató programcsomag** kidolgozása. A helyzetfelmérés és a szakmai elemzések tapasztalataira alapozva a programcsomag egy-egy szakterületi és egy általános vállalkozási ismereteket feldolgozó kísérleti távoktató program forgatókönyvét tartalmazza:

- Textilipari ismeretek – elméleti ismeretek ismeretfelújító és továbbképzéshez;

- Konfekcióipari alapismeretek – OKJ modulok elméleti képzéséhez;

- Vegytisztító, kelmefestő, mosodás – OKJ modulok elméleti képzéséhez;

- A cipőjavítás technológiája – OKJ modul elméleti képzéséhez;

- Szakmaspecifikus vállalkozói alapismeretek (textil-, ruha-, bőr-, cipő- és textiltisztító ipar).

A forgatókönyvek közül a **bemutató DVD-ROM céljára a „Textilipari ismeretek” c.** forgatókönyv tananyagát dolgoztuk ki. Választásunk azért esett erre a tematikára, mert ez tartalmazza a kutatási terület szakágazatainak alapvető anyag- és technológiai ismereteit. A szakmai innováció az alapanyagok területén a legjelentősebb és meghatározó a termékek hozzáadott értékének növelésében.

4. Kutatási tanulmányunk három fejezetben mutatja be a textil-, textilruházati és textiltisztító, valamint a bőr- és cipőiparban a **felnőttképzési igények** felmérésével és a távoktató programok fejlesztésével kapcsolatos tapasztalatokat, eredményeket. Az első fejezetben a kutatás háttéréként ágazati szemszögből tanulmányoztuk a nemzeti szakképzési stratégiafejlesztés és az Európai Unió szakmaspecifikus képzési dokumentumait, nemzetközi projektek eredményeit. A háttérelmzés lényeges részét képezi az egyes ágazatok szerkezetváltásának elemzése és a következtetések megfogalmazása külön-külön a szakképzés különböző formáira és szintjeire. A tanulmány második fejezete a felmérés tapasztalatainak ágazatonkénti feldolgozását mutatja be és az elemzésekből levonható következtetéseket szintetizálja. A harmadik fejezetben összefoglaljuk a kutatás eredményeit, az azokból adódó következtetéseket, javaslatokat, amelyeket célirányosan fogalmazunk meg.

A kutatás főbb megállapításai, következtetései

- A projekt elnyerésével a figyelem középpontjába került a textil-, textilruházati és a tisztítóipar, valamint a bőr- és cipőipar. Elemzéseink alapján a foglalkoztatottak felkészültsége és a menedzsment markánsan kifejezett elvárásai kijelölték az operatív és a közép- ill. hosszú távú intézkedések sorát. A kutatás lehetővé tette, hogy a feltárt tapasztalatok, következtetések és javaslatok jelen tanulmány formájában a vállalkozások, az iskolarendszerű- és felnőttképző intézmények valamint a szakpolitika és a támogatók illetékesei részére közvetíthetővé váltak.

- Az egyik legtanulságosabb megállapítás, hogy egy-egy régióban vagy kisebb térségben a szakmai vál-

lalkozások és a különböző szintű és hivatású képzők között az együttműködést a kapcsolat részbeni vagy teljes hiánya akadályozza. Egymás tevékenységének jobb megismeréséhez sokat tehetnek a szakmai egyesületek és az érdekképviselői szervezetek.

- A kutatás feltárta, hogy a vállalkozások és eseteként a képzők sem igazodnak el kellő részletességgel a jogszabályok sokaságában és nem ismerik pontosan a lehetőségeket, a jogosítványokat. Az ilyen irányú felnőttképzési szolgáltatásokkal is javítani kell ezen a helyzeten, és ebben komoly szerep hárul a kutatást végzőkre és a tanulmány készítőire, az ebbe a munkába bevont szakmai és érdekképviselői szervezetekre is.

- A szakképzésben jelenleg alkalmazott tankönyvek elavultsága és más oktatási segédletek hiánya ill. hiányosságai mind a vállalkozások, mind a képző intézmények részéről megfogalmazódtak. A hiányosságok felszámolására egyértelműen meg kell határozni a feladatokat, egyúttal szükséges hozzárendelni a korszerűsítéshez felhasználható anyagi források lehetőségét is.

- A kutatás keretében létrehozott távoktatási forogatókönyveket és a kidolgozott kísérleti DVD-ROM-ot alkalmasnak tartjuk arra, hogy a kutatásba bevont szakterületeken szakszerű munkával megkezdődjön a korszerű digitális tananyagok fejlesztése és terjesztése. Az OKJ követelményrendszeréhez igazodva az igények felmerülése sorrendjében folyamatosan bővíteni kell a digitalizált tananyagok választékát.

- A kutatás tapasztalati szerint a következtetések alapján megfogalmazott feladatok végrehajtásával, elsősorban a szükségesnek tartott tananyagok és a szakmai felnőttképzés módszertanának fejlesztésével hosszútávon javítható a textil-, textilruházati, textiltisztító, valamint a bőr- és cipőipari ágazatok versenyképessége, megítélése, jövőképe.

A kutatás megállapításaiból eredő feladatok

A kutatást végzők, tanulmánykészítők további feladatai:

a) korszerű oktatási segédletek, különösen a szakmai digitalizált tananyagok létrehozása, amelyek a felnőttképzésben, a „képzők képzésénél” és az iskolarendszerű szakoktatásban is felhasználhatók;

b) a kutatásban résztvevő szakmai egyesületek és érdekképviselői szervezetek felnőttképzéssel kapcsolatos együttműködésének fenntartása és erősítése, valamint a szakpolitika irányában az egységes fellépés megteremtése;

c) a szakmai egyesületek és a textil-, textilruházati, bőr- és cipőipari ill. textiltisztító ipari szakképzést folytató szakiskolák, középiskolák és felsőfokú intézmények közötti a kapcsolat erősítése.

A vizsgált könnyűipari gyártási ágazatok vállalkozásainak feladatai:

a) az együttműködés javítása az iskolarendszerű és iskolarendszeren kívüli képzőintézményekkel, kiemelten a gyakorlati képzés területén;

b) a munkaerő-piaci igényeket kielégítő szakképzéshez konkrét információk biztosítása a szakmai egyesületek és érdekképviselői szervezetek közreműködésével;

c) a Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottságokkal (RFKB) és a Munkaügyi Központokkal való kapcsolatfelvétel a vállalkozásoknál felmerülő igények és adatok folyamatos visszacsatolásához;

d) a szakképzett munkavállalók motiválása, az arányos anyagi és erkölcsi elismerés érvényesítése érdekében.

A szakpolitikusoktól igényelt intézkedések:

a) a szakképzés ágazati és regionális irányítási összhangjának megteremtése a strukturális és területi munkaerő-piaci igények kielégítése érdekében;

b) a kutatásba bevont gyártási és szolgáltató ágazatoknál a fel nem használt szakképzési hozzájárulásokból ágazati alap képzése, amelyből a munkavállalók szervezett felnőttképzése, ill. a tutorálással folyó munkahelyi gyakorlati képzés részben vagy egészben fedezhető;

c) a szakterületet érintő tényelezes munkaerő-keresletre és kínálatra vonatkozó megbízhatóbb (legalább féléves gyakorisággal aktualizált), naprakész statisztikai adatok elérhetőségének biztosítása és információs források naprakész frissítése, fenntartása;

d) az iskolarendszerű szakképzéssel kapcsolatos, a szakember-utánpótlásra és a felnőttképzésre is kiható – számos oktatási és vállalkozói fórumon is hangoztatott – anomáliák (bemeneti követelmények, tankötelezettség stb.) felszámolása;

e) a hiányszakmák elsajátítására való ösztönzés, és ezekben a tanulók számának növelése érdekében a jelenlegi ösztöndíj jellegű juttatás felemelése;

f) a második szakma ingyenes megszerzési lehetőségével célszerű a fiatalok és a felnőttek motiválása az élethosszig tartó tanulásra a foglalkoztatottság javítása érdekében;

g) az élethosszig tartó tanulás képzési költségeit fedező ill. részben támogató pályázatok kiírása, amelyekben a gyártó és szolgáltató ágazatok foglalkoztatottai is részesülhetnek;

h) a textil-, textilruházati, bőr- és cipőipari, textiltisztító ipari korszerű oktatási segédletek, különösen a digitalizált tananyagok létrehozásához reális és a szakmai egyesületek, érdekvédelmi szervezetek és kutatóintézetek pályázati lehetőségeit biztosító feltételek megteremtése, ami ma lényegében nem biztosított.

* * *

A TMTE az MPA képzési alaprész központi keretéből finanszírozott szak- és felnőttképzési kutatások pályázatán, az ágazati szakképzés témakörben sikeresen vett részt. A projekt eredményesen lezárult, ezért a kutatás vezetői ezúton is köszönetet mondanak minden közreműködőnek és az egyesületi apparátus munkatársainak a hatékony tevékenységért. A munka hivatalos része ugyan befejeződött, azonban az egyesület felnőttképzési intézménye a kutatás megállapításaiból eredő feladatok végrehajtását megkezdte.